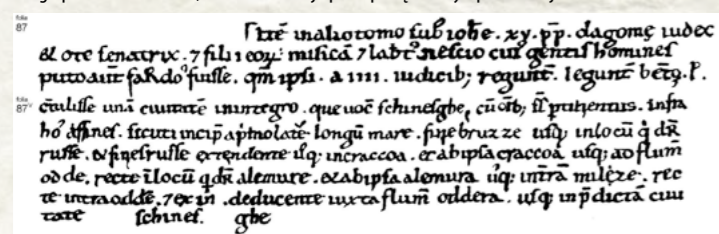

Śląsk – domena Piastów. Chronologia

966 r. – przejście rządów w państwie Polan przez Mieszka I; małżeństwo z księżniczką czeską Dąbrówką; przyjęcie chrztu.

990 r. – po śmierci Dąbrówki Mieszko I zawiera małżeństwo z księżniczką saską Odą oraz przy pomocy cesarskiej odbiera Bolesławowi czeskiemu Śląsk.

Regest dokumentu Dagome iudex z czasów pontyfikatu papieża Jana XV o granicach ówczesnego państwa Mieszka I, które ten oddaje pod opiekę Stolicy Apostolskiej.

992 r. – śmierć Mieszka I; syn Bolesław Chrobry wypędza z kraju Odę i jej dzieci oraz przejmuje rządy.

1018 r. – pokój w Budziszynie; Bolesław Chrobry utrzymał Miłsko i Łużyce zajęte w czasie wojen z Niemcami; Śląsk areną walk podczas trzeciej wojny.

Obroń Niemczy 1017 r.

Niemcza to jedno z najstarszych miast w Polsce i na Dolnym Śląsku. Już w 990 roku czeski mnich z Szazawy zapisał „Nemci perditia est” – co znaczyło, że wówczas Niemcza leżąca na obszarze znanego plemienia Służan „Pagus Silensi” została stracona przez Czechów i przeszła pod władanie państwa polskiego. Historia grodu jednak znana jest w Polsce ze słynnej obrony Niemczy w 1017 roku. W tym właśnie roku za panowania w Polsce Bolesława Chrobrego (992-1025) cesarz niemiecki Henryk II wkroczył na ziemie polskie. Wojska cesarza wyposażone w potężne maszyny oblężnicze otoczyły gród, którego mieszkańcy stoczyli dramatyczną bitwę obronną. Bohaterska obrona Niemczy podziwiana była nawet przez wrogów państwa polskiego. Kronikarz z Merseburga Thietmar (1017), świadek wydarzeń wojennych zapisał wówczas w swej kronice: „Nigdy nie slyszalem o oblezonych, którzy by z wiekszą od nich wytrwaloscia i bardziej przeczynną zaradnoscia zabiegali o swoją obronę”. Obrona Niemczy stała się w polskiej historii symbolem obrony jej granic. Wiadomosc o zwyciestwie i odstąpieniu wojsk cesarskich przekazano bezposrednio Boleslawowi Chrobremu, który z Wroclawia dowodzil dzialaniami wojennymi.

1025 r. – śmierć Bolesława Chrobrego – kryzys państwowości za czasów Mieszka II: utrata Miłska i Łużyc oraz Śląska na rzecz Ottona.

1038–1039 r – najazd Brzetysława i tzw. reakcja pogańska; w konsekwencji tych wydarzeń cały lewobrzeżny Śląsk przyłączony do Czech. [tu ilustracja: książę Brzetysław]

„W końcu, tak z przyczyny obcych, jak własnych rodaków, doszła Polska do takiego opustoszenia, iż do szczętu prawie wycięta została z bogactw i ludzi. W owym to czasie Czechowie zburzyli Poznań i Gniezno, i zwłoki św. Wojciecha z sobą unieśli. Ci zaś, którzy uszli pojmania przez nieprzyjaciół, albo niechcieli się mieszać z rokoszanami, poza Wisłę na Mazowsze uciekali; i tak długo grody pomienione stały pustkami, że w kościołach św. Wojciecha męczennika i św. Piotra apostoła, dziki zwierzę posłał łóżyska swoje”. (Anonim tzw. Gall)

Łup był gigantyczny. Bowiem w Poznaniu i Gnieźnie zgromadzone były bogactwa, które Mieszko I, a przede wszystkim Bolesław Chrobry, gromadzili podczas swojego panowania. W ręce Czechów wpadły przede wszystkim bezcenne relikwie św. Wojciecha, św. Gaudentego oraz Pięciu Braci Męczenników. Zostały wywiezione do Pragi i złożone w tamtejszej katedrze. Mimo późniejszych protestów polskiego Kościoła i skarg do papieża, do dziś nie powróciły do Polski i znajdują się w praskiej katedrze.

„Potem książę czeski Brzetysław zaczął rabować inne świętości, mianowicie zwłoki Pięciu Braci Męczenników, Jana, Benedykta, Izaaka, Mateusza i Krysty (...). Ponadto rabuje i odziera katedrę gnieźnieńską z wielu świętości i ozdób, rabuje wizerunek Ukrzyżowanego ze szczerzego złota (...) i ważący 500 funtów, czyli trzy razy więcej niż ważyło jego ciało, również trzy szczerozłote płyty, którymi był ozdobiony wielki ołtarz, wysadzany różnymi kosztownymi kamieniami i klejnotami, ofiarowanymi przez tegoż króla Bolesława, a także inne naczynia i klejnoty, odzierając kościół gnieźnieński z mnóstwa jego świętych naczyń i ozdób. Nie poprzestawszy na tym zabiera słynne ze swej wielkości, ceny i pięknego głosu dzwony i z tym wszystkim oraz z mnóstwem pojmanego w niewolę ludu wiejskiego obojga płci, powraca do Czech i przybyszy szczęśliwie do Pragi w wigilię św. Bartłomieja [23 sierpnia 1038 r.] składa święte łupy w kościele katedralnym w Pradze”. (Jan Długosz, Kronika)

Reakcja pogańska – historyczna nazwa serii wydarzeń w monarchii wczesnopiastowskiej w latach 30. XI wieku, których kulminacją był w 1037 wybuch powstania skierowanego przeciwko wzrostowi powinności prawa książęcego i wprowadzaniu chrześcijaństwa. Jego największe nasilenie odnotowano w Wielkopolsce, gdzie zniszczeniu uległy m.in. kościoły w Gnieźnie, Pozna-

niu i Lednicy. Także na Śląsku, gdzie chrześcijańskie rządy nie okrzepły jeszcze po wojnie Chrobrego z Henrykiem II, nawrót pogaństwa w latach 1034–1037 zniszczył mozolnie budowaną dopiero organizację kościelną, rujnując stolice biskupie, świątynie i klasztory. Upadku władzy kościelnej nad zbuntowanymi poddanyymi dopełnił najazd Brzetysława I czeskiego z 1038. Powstanie zostało ostatecznie zdławione w latach 40. XI wieku przez Kazimierza Odnowiciela przy pomocy rycerzy cesarza niemieckiego. Z nowych badań jasno wynika, że chrystianizacja, tak w Polsce, jak i w krajach sąsiednich, postępowała niezwykle opornie. W całym kraju było nie więcej niż dwadzieścia czy trzydzieści kościołów. Nowa wiara upowszechniała się głównie w naczelnych grodach, w siedzibach władcy, na jego dworze.

1050 r. – zajęcie Śląska przez Kazimierza Odnowiciela (warunkiem opłacanie trybutu na rzecz Brzetysława czeskiego).

1069 r. – Bolesław Szczodry zaprzestał płacenia trybutu, liczne wojny pograniczne i spustoszenie Śląska.

1097 r. – w wyniku zawiązania opozycji przeciwko księciu Władysławowi Hermanowi został on zmuszony do podziału państwa. Jego starszy syn, Zbigniew, otrzymał Wielkopolskę wraz z Kujawami, Bolesław przejął Śląsk i Małopolskę, zaś Władysławowi Hermanowi zostało oddane Mazowsze.

1105–1115 r. – Polsko-węgierskie najazdy na Czechy, zaprzestanie płacenia Czechom trybutu za Śląsk.

1109 r. – odparcie najazdu króla niemieckiego na Polskę, obrona Głogowa i bitwa na Psim Polu; 1138 r. – statut Bolesława Krzywoustego i początek rozbitcia dzielnicowego Polski

Państwo miało charakter monarchii patrymonialnej. Władcy dokonywali dowolnych podziałów ziemi między swoich synów. Postępowali tak: Mieszko I, Bolesław II Chrobry, Władysław I Herman (1079–1102), Bolesław III Krzywousty (1106–1138). Sprzyjało temu utrwalenie zasady dziedziczości tronu w obrębie dynastii piastowskiej. Początek rozbitcia dzielnicowego Polski oznaczał dla Śląska podporządkowanie go początkowo najstarszemu z rodu Piastów, by ostatecznie przypaść trzem wnukom Bolesława Krzywoustego.

W ciągu XII i XIII w. Śląsk rozdrobnił się na szereg księstw. Zarysuje się wówczas odrębny Śląsk Opolski oraz podstawowy dziś podział na Śląsk Dolny i Górny.

Polonie ducatus

Księstwo polskie (966–1025, 1031–1076 i 1079–1138)
Królestwo polskie (1025–1031 i 1076–1079)
Język urzędowy: łacina
Stolica: Gniezno, od 1038 r. Kraków

Ustrój polityczny: monarchia patrymonialna
Pierwszy władca: Mieszko I
Ostatni władca: Bolesław Krzywousty
Terytorium: ponad 400 tys. km² (1025 r.)
Ludność (ok. 1000 r.): od 1–2 mln
Waluta: denar

Podział kraju wg Testamentu Krzywoustego. Władysław II (Wyganiec) objął Śląsk i ziemię lubuską.

Tropy bibliograficzne:

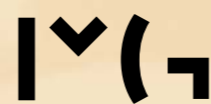
- Gall Anonim, *Kronika Marcina Galla*, Warszawa 1873.
- J. Długosz, *Roczniki czyli kroniki przestawnego Królestwa Polskiego*, Księga II, Warszawa 2009.
- A. Garlicki (red.), *Poczet królów i książąt polskich*, Warszawa 1998.
- S. Szczur, *Historia Polski. Średniowiecze*, Kraków 2002.
- T. Manteuffel (red.), *Polska pierwszych Piastów*, Warszawa 1974.
- J. Wyrozumski, *Dzieje Polski piastowskiej*, Kraków 1999.
- J. Wyrozumski, *Historia Polski do 1505*, Warszawa 1982.

Opracowanie: Anna Pikulska-Stępień, Ewa Chudyba
Dział Edukacji i Promocji
Skład: Lechosław Węglorz, rysunki: Marta Keler
Muzeum w Gliwicach

Śląsk – 1000 lat burzliwej historii

Spotkanie 2:

MUZEUM
W GLIWICACH

Śląsk – domena Piastów

